

Staatsexamen VMBO KB

2021

tijdvak 1
dinsdag 11 mei
13.30 – 15.00 uur

Maatschappijleer (gemeenschappelijk deel)

College-examen schriftelijk

- 1p 1 Bij maatschappijleer kennen we het begrip 'normen'.
Twee voorbeelden van normen zijn:
- A 'je moet op tijd thuis zijn' en 'sportiviteit'
  - B 'sportiviteit' en 'stoppen voor rood licht'
  - C 'stoppen voor rood licht' en 'je moet op tijd thuis zijn'
  - D 'vriendelijkheid' en 'een goed cijfer halen'
- 1p 2 De manier waarop we omgaan met eten, zoals eten met mes en vork of eten met stokjes, hoort bij:
- A een cultuurverschijnsel en een formele norm.
  - B een formele norm en een groepsnorm.
  - C een groepsnorm en een cultuurverschijnsel.
  - D socialisatie en een formele norm.
- 1p 3 Als iemand zegt dat betrouwbaarheid heel belangrijk is, dan is dit een goed voorbeeld van:
- A een belang
  - B een norm
  - C een vooroordeel
  - D een waarde
- 1p 4 Hieronder staan twee stellingen die gaan over normen.
Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I Regels die in de wet staan gelden voor iedereen.
  - II Gezondheid is een voorbeeld van een norm.
- A Alleen stelling I is juist.
  - B Alleen stelling II is juist.
  - C Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p 5 Tijdens onze opvoeding hebben we te maken met normen en waarden.
Welke uitspraak is juist?
- A De overheid bepaalt al onze normen en waarden.
  - B Normen en waarden zijn twee woorden met dezelfde betekenis.
  - C Normen komen voort uit waarden.
  - D Waarden komen voort uit normen.
- 1p 6 Je normen en waarden worden beïnvloed door verschillende factoren.
Welke opsomming is **niet** juist?
- A culturele achtergrond – taal – werkomgeving
  - B opvoeding – religie – werkomgeving
  - C religie – opvoeding – status
  - D status – talent – oogkleur

- 1p 7 Maak onderstaande zinnen af met de gegeven woorden. Wat is de goede volgorde?
Een goede zanger zijn is ....(nummer)....
Je huiswerk (niet) maken is ....(nummer)....
Verlegen zijn is ....(nummer)....
1. aangeboren
  2. aangeleerd
  3. zowel aangeboren als aangeleerd
- A** 1-3-2
B 2-3-1
C 3-2-1
- 1p 8 Welk gedrag heeft te maken met een aangeboren eigenschap?
- A** De automobilist stopt voor een rood stoplicht.
  - B** De baby begint te huilen als het honger heeft.
  - C** De jongen koopt een poster van een bekende popster.
  - D** De scheidsrechter geeft de hockeyspeelster een gele kaart.
- 1p 9 Het socialisatieproces is voor mensen belangrijk.
Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I Als het socialisatieproces klaar is, dan ben je een heel sociaal mens.
  - II Het socialisatieproces is een doorlopende ontwikkeling voor mensen.
- A** Alleen stelling I is juist.
  - B** Alleen stelling II is juist.
  - C** Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D** Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p 10 Socialiserende instituties zijn:
- A** instellingen van de overheid die een sociaal doel hebben.
  - B** plekken waar cultuuroverdracht plaatsvindt.
  - C** situaties waar jongeren heel sociaal met elkaar omgaan.
  - D** verbonden aan socialistische partijen.
- 1p 11 In Nederland is niet iedereen gelijk. Er is sprake van sociale verschillen. Dit kan vanwege onze grondwet **niet** komen door:
- A** verschil in opleiding, inkomen en status.
  - B** verschil in geloof, talent en belangstelling.
  - C** verschil in woning, auto en hoe vaak je op vakantie gaat.
  - D** verschil in sekse, ras en religie.
- 1p 12 Je maatschappelijke positie is afhankelijk van verschillende factoren.
Welke combinatie is de juiste?
- A** kennis, macht, aantal
  - B** kennis, macht, geld
  - C** kennis, aantal, functie
  - D** kennis, aantal, geld

- 1p 13 Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I In Nederland staat je plek op de maatschappelijke ladder bij de geboorte al vast.
  - II Mensen die hoog staan op de maatschappelijke ladder hebben vaak veel macht.
- A** Alleen stelling I is juist.
  - B** Alleen stelling II is juist.
  - C** Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D** Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p 14 Hieronder staan een aantal problemen.
Wat is een duidelijk voorbeeld van een maatschappelijk probleem?
- A** Onze rugbywedstrijd van aanstaande zaterdag is al weer afgelast.
  - B** Sommige leerlingen van klas 4c komen vaak te laat in de eerste les.
  - C** Steeds meer jongeren in Nederland krijgen te maken met overgewicht.
  - D** Tijdens onze buurtbarbecue kregen 12 mensen een voedselvergiftiging.
- 1p 15 Een kenmerk van een maatschappelijk probleem is dat er verschillende meningen over zijn.
Welke onderstaande voorwaarden voor een goede mening zijn juist?
- 1. Dat je met een oplossing komt voor het probleem.
  - 2. Dat je het probleem van verschillende kanten bekijkt.
  - 3. Dat je de feiten van het probleem kent.
  - 4. Dat je je mening zelf hebt bedacht.
- A** Voorwaarden 1 en 2 zijn juist.
  - B** Voorwaarden 1 en 4 zijn juist.
  - C** Voorwaarden 1 en 3 zijn juist.
  - D** Voorwaarden 2 en 3 zijn juist.
- 1p 16 Maatschappelijke problemen raken altijd heel veel mensen.
Wie moeten maatschappelijke problemen proberen op te lossen?
- A** de belangengroepen
  - B** de burgers
  - C** de koning en de koningin
  - D** de minister-president en zijn ministers
- 1p 17 Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I De sociale media beïnvloeden het gedrag van jongeren.
  - II Jongerenculturen beïnvloeden de sociale media.
- A** Alleen stelling I is juist.
  - B** Alleen stelling II is juist.
  - C** Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D** Stellingen I en II zijn beide onjuist.

- 1p **18** In de rol van beroemdheid heeft een zanger veel macht.
Is deze macht formeel of informeel?
- A** Door zijn talent kan hij veel mensen beïnvloeden, dus formeel.
  - B** Door zijn talent kan hij veel mensen beïnvloeden, dus informeel.
  - C** Zijn macht is vastgelegd in zijn functie, dus formeel.
  - D** Zijn macht is vastgelegd in zijn functie, dus informeel.
- 1p **19** Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I Greenpeace is een goed voorbeeld van een belangenorganisatie.
  - II Een vakbond is geen goed voorbeeld van een actiegroep.
- A** Alleen stelling I is juist.
  - B** Alleen stelling II is juist.
  - C** Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D** Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p **20** In artikel 1 van de Nederlandse Grondwet staat: "Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan."
Discriminatie is niet toegestaan. Wat betekent dat in de praktijk?
- A** Discriminatie komt in Nederland niet voor.
  - B** Discriminatie is een belangrijke waarde.
  - C** Discriminatie is niet toegestaan, maar ook niet echt verboden.
  - D** Discriminatie is strafbaar.

Tekst 1

Steken voor de status

Jongeren van vijftien die elkaar met messen te lijf gaan: in 'de Bims', koosnaam voor de Bijlmer, kijken ze er niet van op. Is de jeugdcultuur zich aan het verharden? En: wat is de invloed van de gewelddadige drill-rap? Het geweld is een infectie die zich snel verspreidt.

Pas als je je weg hebt gevonden in Amsterdam-Zuidoost krijg je ze te zien. Filmpjes die zijn rondgegaan op sociale media. Op Snapchat, waar ze maar kort zichtbaar zijn, of op Instagram, waar ze vaak ook weer snel verdwijnen. Filmpjes opgeslagen in telefoons die pas tevoorschijn worden gehaald als het vertrouwen er is dat er geen namen zullen worden genoemd. En dat de Bijlmer, zoals Amsterdam-Zuidoost in de volksmond heet, niet zal worden neergezet als een getto. "Dat zijn we niet. Dit gebeurt net zo goed in Rotterdam en Breda", zegt een van de jongeren.

Op een van de filmpjes zijn jongens kogels in het magazijn van een pistool aan het klikken. Gelach als een patroon wegrolt. "Ze zijn vijftien", weet degene die dit laat zien. Nog een filmpje. Een vechtpartij tussen twaalfjarige jongens. Met zijn drieën tegen één. De eenzame strijder heeft in paniek een mes getrokken. Dat had hij beter niet kunnen doen. Twee anderen hebben hem tegen de muur gewerkt, de hand met het mes wordt strak vastgehouden. Even kijkt het jongetje in de camera, een flits van angst in zijn ogen. "Pak die *shank*, pak die *shank!*", roept de jongen die filmt. Hij doelt op het mes.

Vrij naar: www.groene.nl

De vragen 21 t/m 28 hebben betrekking op tekst 1

- 1p 21 Zijn de onderstaande stellingen juist of onjuist?
- I Drill-rap is onderdeel van de dominante cultuur, omdat het een Nederlands verschijnsel is.
  - II Drill-rap is onderdeel van een subcultuur waarin geweld een belangrijke rol speelt.
- A** Alleen stelling I is juist.
B Alleen stelling II is juist.
C Stellingen I en II zijn beide juist.
D Stellingen I en II zijn beide onjuist.

- 1p 22 Sociale media staan bij drill-rap centraal. Waarom zijn sociale media geschikter voor de drill-rap dan traditionele media?
Kies de twee juiste uit de volgende vier uitspraken:
1. Iedereen heeft toegang tot sociale media en je kan alles snel via sociale media verspreiden.
  2. Traditionele media hebben geen belangstelling voor drill-rap.
  3. Bij drill-rap spelen wapens en geweld een belangrijke rol, hierdoor zullen de traditionele media dergelijke filmpjes mogelijk niet tonen.
  4. Drill-rappers hebben geen toegang tot de traditionele media.
- A** 1 en 2 zijn juist
B 1 en 3 zijn juist
C 2 en 3 zijn juist
D 1 en 4 zijn juist
- 1p 23 In tekst 1 staat dat de jeugdcultuur zich aan het verharden is. Wat is volgens de tekst zo bijzonder aan deze jeugdcultuur?
- A** De leeftijd van de kinderen is laag.
B Drill-rap speelt zich vooral af in achterstandswijken.
C Er is sprake van een koppeling tussen wapens en status.
D Het sociaal milieu speelt geen enkele rol.
- 1p 24 Als veel jongeren met wapens op zak rondlopen, dan is er sprake van een maatschappelijk probleem. Wie moet dit probleem oplossen?
- A** De scholen, die moeten voorlichting geven over het gevaar van wapens.
B De ouders, zij moeten hun kinderen uitleggen dat geweld nooit een oplossing is bij conflicten.
C De sportverenigingen, zij moeten duidelijk maken dat een wapen bij je dragen niet heel sportief is bij een ruzie.
D De politici, daar komen alle meningen samen en zij kunnen regels maken die zorgen voor de veiligheid op straat.
- 1p 25 Waarom vinden mensen uit de dominante cultuur drill-rap zo eng? Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I De dominante cultuur beschouwt kinderen als onschuldig.
II De dominante cultuur koppelt wapens aan criminaliteit.
- A** Alleen stelling I is juist.
B Alleen stelling II is juist.
C Stellingen I en II zijn beide juist.
D Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p 26 Welke van de onderstaande politieke stromingen is de grootste voorstander van onderdrukking als het gaat om deze jeugdcultuur?
- A** christendemocratie
B extreemrechts
C liberalisme
D sociaaldemocratie

- 1p 27 Wanneer is er in de dominante cultuur als volwassene sprake van daling op de maatschappelijke ladder?
- A Als je door de politie met een mes op zak wordt gepakt.
  - B Als je een diploma aan een universiteit hebt gehaald.
  - C Als je gezakt bent voor je auto rijexamen.
  - D Als je niet heel goed kan zingen.
- 1p 28 Welke van de onderstaande stellingen is juist of onjuist?
- I Door drill-rap leren jongeren beter voor zichzelf op te komen en kunnen ze zich in de dominante cultuur beter staande houden.
  - II Drill-rap speelt zich vooral op sociale media af en is geen gevaar voor jongeren in de maatschappij.
- A Alleen stelling I is juist.
  - B Alleen stelling II is juist.
  - C Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D Stellingen I en II zijn beide onjuist.

Tekst 2

Geen zakgeld en niet op vakantie

Je staat er misschien niet zo bij stil, maar in Nederland groeien ruim 350.000 kinderen op in armoede. Onder de naam 'Alliantie Kinderarmoede' werken negentig bedrijven aan een oplossing voor dit probleem.

Fiona (18) uit Oude Pekela zegt: "Ik kreeg geen zakgeld, kon nooit een kinderveestje geven en ging niet op vakantie." Door de scheiding van haar ouders, hoge schulden en slecht betaald werk kwam er jarenlang weinig geld binnen. "Veel ging naar de huur van ons huis en met de rest werden de boodschappen betaald. Nooit snoep of chips, alleen noodzakelijke dingen".

Ze merkte dat ze anders opgroeide dan veel van haar klasgenoten. Ze zegt: "We gingen bijna nooit shoppen, we droegen veel tweedehandskleding en liepen vaak op te kleine schoenen. Ook een smartphone zat er niet in. Toen ik naar de middelbare school ging, kreeg ik een hele oude telefoon, zodat ik kon bellen als er iets was".

Sinds twee jaar gaat het beter. Fiona: "Mijn moeder heeft een opleiding afgerond en heeft nu een goede baan. Vorig jaar konden we voor het eerst op vakantie. Ik verdien nu zelf ook geld. Naast mijn stage werk ik in een biologische groentewinkel. Ik betaalde wel eens mee aan de boodschappen, maar dat hoeft nu niet meer".

"Hoe ik terugkijk op mijn jeugd? Ik waardeer de dingen die we ons nu kunnen veroorloven heel erg. Ergens lunchen, winkelen of een weekend weg, dat kan af en toe". Nederland wordt bestempeld als een welvarend land, maar er is ook armoede. Het is goed dat daar iets aan wordt gedaan.

Vrij naar: 7days, Sandra van der Wiel

De vragen 29 t/m 33 hebben betrekking op tekst 2

- 1p 29 Sommige mensen hebben genoeg geld om een paar keer per jaar op vakantie te gaan, anderen kunnen niet één keer op vakantie. Dit noemen we:
- A emancipatie
  - B het socialisatieproces
  - C identificatie
  - D sociale ongelijkheid
- 1p 30 Kinderarmoede staat in Nederland regelmatig op de politieke agenda. Wat bedoelen we met de politieke agenda?
- A Dat politici aandacht besteden aan het probleem.
  - B Dat alle politici het in hun agenda hebben geschreven.
  - C Dat politici het probleem niet groot genoeg vinden om erover te praten.
  - D Dat politici een keer per jaar over het probleem discussiëren.
- 1p 31 Dat kinderen op de middelbare school een smartphone hebben, vinden we zo vanzelfsprekend dat we het een ongeschreven regel kunnen noemen. Wat bedoelen we met een ongeschreven regel?
- A Een regel die het parlement heeft bedacht, maar die nog niet officieel is vastgelegd in de wet.
  - B Een wet die al heel lang bestaat, maar die niemand meer opvolgt.
  - C Een afspraak die in de Tweede Kamer is goedgekeurd, maar nog niet in de Eerste Kamer.
  - D Een gedragsregel die niet is vastgelegd, maar waar bijna iedereen zich aan houdt.
- 1p 32 Welke van de onderstaande stellingen zijn juist of onjuist?
- I De moeder (in tekst 2) heeft een opleiding afgerond en heeft nu een goede baan, daardoor is ze gestegen op de maatschappelijke ladder.
  - II Stijgen (en dalen) op de maatschappelijke ladder noemen we ook wel sociale mobiliteit.
- A Alleen stelling I is juist.
  - B Alleen stelling II is juist.
  - C Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D Stellingen I en II zijn beide onjuist.
- 1p 33 Stel dat er een nieuwe wet moet komen om te zorgen voor betere armoedebestrijding in Nederland. Wie beslist uiteindelijk of die wet er ook echt komt?
- A de ambtenaren
  - B de koning
  - C de regering
  - D het parlement

Tekst 3

Kamervoorzitter Arib: veel klachten over appende Kamerleden

Even een appje sturen naar een collega, een tweetje over het debat plaatsen, maar ook even een potje Candy Crush (een spelletje) spelen: tijdens de debatten en vergaderingen in ons parlement zijn vier op de tien parlementariërs bezig met hun telefoon.

Op een gemiddeld moment tijdens een debat zit dus ongeveer 38 procent van de aanwezige Kamerleden op hun smartphone. Dat heeft de groep 'Fractie van Aandacht' bijgehouden.

De voorzitter van de Tweede Kamer mevrouw Arib ergert zich aan Kamerleden die grote delen van een debat doorbrengen op hun telefoon. Arib wil scherp blijven op het smartphonegebruik. "Kamerleden moeten elkaar wel aankijken als iemand aan het spreken is", zegt de voorzitter.

'Fractie van Aandacht' wil dat het dagelijks bestuur van de Tweede Kamer de regels aanscherpt. "Kamerleden vertegenwoordigen zo'n 70.000 mensen per persoon", zegt de organisatie. "Hun werk is veel te belangrijk om zo makkelijk te verspelen aan de smartphone."

"Smartphonegebruik in de vergaderzalen verbieden is in ieder geval geen optie", zegt Arib. "Ook contact met medewerkers en het lezen van stukken gebeurt tegenwoordig op de telefoon." Maar het wekt wel een ongeïnteresseerde indruk.

De ..... groep 'Fractie van Aandacht' zegt: "Kamerleden, het zijn net mensen. En net als de rest van Nederland, zijn ook zij vaak afgeleid door hun smartphone. Zelfs tijdens werk."

Maar... daar is hun werk veel te belangrijk voor. Zij moeten de regering controleren. Nieuwe wetten maken. En of het nou de stikstofcrisis is, de toeslagenaffaire of iets anders: hun aandacht is onmisbaar. In tijden van nepnieuws en populisme is hun werk al moeilijk genoeg.

Een fractie van hun aandacht is dan onvoldoende. Kamerleden doen hun werk bovendien namens ons. Ieder Kamerlid vertegenwoordigt ongeveer 70.000 kiezers. Hun aandacht is dus 70.000 keer zo waardevol als die van jou of mij.

Vrij naar: www.telegraaf.nl

De vragen 34 t/m 44 hebben betrekking op tekst 3

- 1p 34 Welke bewering over Tweede Kamerleden is juist?
- A Ze controleren de ministers en er zijn 75 leden.
  - B Ze stellen wetten vast en er zijn 150 leden.
  - C Ze voeren de wetten uit en er zijn 225 leden.
  - D Ze zijn verantwoordelijk voor het beleid en er zijn 150 leden.
- 1p 35 In tekst 3 staat 'dat de voorzitter zich ergert aan Kamerleden die grote delen van een debat doorbrengen op hun telefoon'.
Welke waarde past hierbij?
- A bescheidenheid
  - B respect
  - C stoerheid
  - D vriendschap
- 1p 36 Je hebt objectieve en subjectieve teksten. Welke zin is naar aanleiding van tekst 3, subjectief?
- A De 'Fractie van Aandacht' meldt dat 38% van de Kamerleden tijdens het debat op hun smartphone kijkt.
  - B De 'Fractie van Aandacht' geeft aan dat elk Kamerlid ongeveer 70.000 kiezers vertegenwoordigt.
  - C De 'Fractie van Aandacht' vindt dat Kamerleden veel te veel op hun smartphone kijken tijdens het debat.
  - D De 'Fractie van Aandacht' zegt dat Kamerleden vooral de regering moeten controleren.
- 1p 37 In tekst 3 staat "Ook contact met medewerkers en het lezen van stukken gebeurt tegenwoordig op de telefoon."
Zijn de volgende stellingen juist of onjuist?
- I Wat we normaal en/of niet normaal vinden in een cultuur is afhankelijk van de groep waar je bij hoort.
  - II Wat we normaal en/of niet normaal vinden in een cultuur komt door socialisatie.
- A Alleen stelling I is juist.
  - B Alleen stelling II is juist.
  - C Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D Stellingen I en II zijn beide onjuist.

- 1p 38 Waarom klagen veel mensen over het telefoongebruik van Kamerleden? Welke redenen zijn juist?
- I Hun telefoongebruik is slecht voor het debat.
  - II Hun telefoongebruik is slecht voor hun functioneren.
  - III Hun telefoongebruik is slecht vanwege hun voorbeeldfunctie.
- A** Alleen reden I.
  - B** Reden I en III.
  - C** Reden II en III.
  - D** Reden I, II en III.
- 1p 39 De groep 'Fractie van Aandacht' is het best te vergelijken met:
- A** een actiegroep, omdat het eenmalig en van korte duur is.
  - B** een belangengroep, omdat ze druk willen uitoefenen op de Tweede Kamerleden.
  - C** een politieke partij, omdat ze zich met de Tweede Kamer bemoeien.
- 1p 40 In tekst 3 is er sprake van een belangentegenstelling. Welke?
- A** Het belang van de 'Fractie van Aandacht' tegenover het belang van de Kamervoorzitter.
  - B** Het belang van de Tweede Kamerleden tegenover het belang van de 'Fractie van Aandacht'.
  - C** Het belang van de Kamervoorzitter tegenover het belang van de Tweede Kamerleden.
  - D** Het belang van de telefoongebruikers tegenover het belang van de Tweede Kamerleden.
- 1p 41 Door het telefoongebruik van Kamerleden tijdens het debat ter discussie te stellen hebben we te maken met:
- A** een maatschappelijk probleem.
  - B** een persoonlijk probleem.
  - C** een zaak van de politiek.
  - D** gedrag dat is gekopieerd van de jongerencultuur.
- 1p 42 Welke onderstaande stellingen zijn juist of onjuist?
- I Het machtsmiddel 'lichamelijke kracht' hoort niet thuis in de Nederlandse politiek.
  - II Machtsmiddelen van de Tweede Kamerleden (uit tekst 3) zijn functie en geld.
- A** Alleen stelling I is juist.
  - B** Alleen stelling II is juist.
  - C** Stellingen I en II zijn beide juist.
  - D** Stellingen I en II zijn beide onjuist.

- 1p **43** Wat zijn Tweede Kamerleden?
- A** leden van de ministerraad
  - B** gekozen volksvertegenwoordigers
  - C** mensen die werken voor de koning
  - D** leden van een belangengroep

- 1p **44** Oorzaak en gevolg.
Smartphonegebruik door Tweede Kamerleden is de oorzaak. Wat is het gevolg?
- Gevolg 1: de Tweede Kamerleden zijn (digitaal) afgeleid.
Gevolg 2: één Tweede Kamerlid spreekt namens 70.000 stemmers.
Gevolg 3: er zijn klachten van burgers.
Gevolg 4: hun aandacht is onmisbaar.
Welke twee gevolgen zijn juist?
- A** gevolg 1 en 2
  - B** gevolg 1 en 3
  - C** gevolg 2 en 3
  - D** gevolg 3 en 4